

דגם תשובות – תורה שבעל פה, במעגלי המשנה, מס' 5316, 5381, קיץ תשפ"ה

הערה למעריכים: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחנים.

פרק ראשון

על הנבחנים לענות על שש מן השאלות 1–9.

1. תורה ומצוות

- א. (1)** אל תנצל את היותך לומד תורה כדי להשיג כבוד וגדולה.
(2) מי שמשתמש בכתר התורה – ימות לפני זמנו. אנ: יאבד את מעמדו ומקומו.
(עמ' 86)
- ב. (1)** כי אסור ליהנות (=להפיק רווח) מדברי תורה בעולם הזה.
(2) – [כוונת הרמב"ם היא ש]האיסור הוא לפרוק עול מלאכה מעליו ולהתפרנס מן הציבור, אבל אם המלאכה שעוסק בה אינה מספקת לפרנסתו – מותר ללמוד תורה להשלים פרנסתו מן הציבור.
– המנהג המקובל של כל חכמי ישראל לפני הרמב"ם וגם אחריו היה להתפרנס מן הציבור.
– ייתכן שכל חכמי הדורות הסכימו שלומדי תורה יתפרנסו מן הציבור משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך", כלומר אם ללומדים ולמלמדים לא תהיה פרנסה, לא יוכלו להשקיע בלימוד התורה כראוי, והתורה עלולה להשתכח.
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב טענה אחת.]
(עמ' 87–88)

2. צדקה, אמת ויושר

- א. מידות – תכונות (עמ' 106).**
- ב. (1)** החטא של אנשי סדום היה הכנסת המידה הבינונית "שלי שלי ושלך שלך" לחוק במערכת החוקים שלהם, ו"אחת דתו להמית המהנה לזולתו".
(2) מממונותינו – צדקה, הענקה, הלוואה.
מגופותינו – פריקה, טעינה, השבת אבדה.
[הערה למעריכים: לקבל דוגמאות מתאימות נוספות.]
(עמ' 108–109)
- ג. (1)** עם הארץ.
(2) מידה טובה, כי כאשר אדם מהנה את חברו משלו ונהנה משל חברו מועיל הדבר ליישובה של הארץ.
(עמ' 106)

3. תפילה

- א. (1)** אם ייאמרו דעות אמיתיות לאנשים שאין ביכולתם להבין הם עלולים לצאת לתרבות רעה ולהיכשל בתקלות עצומות.
(2) רבי נחוניא בן הקנה הודה לה' ששם חלקו מיושבי בית המדרש.
(עמ' 124–125)
- ב. (1)** אדם רוכב על חמור והגיע זמן תפילה.
(2) יסובב את פניו לכיוון ירושלים.
(3) יכוון את ליבו (מחשבתו) כנגד בית קודש הקודשים.
(עמ' 133)

4. ברכות

- א.** – "לה' הארץ ומלואה" ואם אדם נהנה בלא ברכה נחשב מועל בקודשים. כאשר אדם מברך הוא פודה מן ההקדש.
 – אם אדם נהנה בלא ברכה כאילו גוזל מהקב"ה.
 – הברכה מזכירה לאדם כי "לה' הארץ ומלואה" ובחסדו הוא נותן לנו את מזונותינו.
 (עמ' 138, 140)
- [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב טעם אחד.]
- ב.** (1) הביאו לפניו מזון מלוח, כמו דגים מלוחים, כעיקר מזונו, והביאו לו גם פת כדי שיוכל לאכול את המליח.
 (2) מברך על המליח, ואינו מברך על הפת.
 (3) המליח הוא העיקר והפת טפלה לו, ומברכים על העיקר ופוטרים את הטפלה.
 (עמ' 147)

5. שבת

- א.** – מצוות השבת מזכירה לנו ומשרישה בליבנו את האמונה שהקב"ה ברא את העולם ומחדש אותו בכל יום.
 – מצוות השבת מזכירה לנו את יציאת מצרים.
 (עמ' 152)
- ב.** (1) ברישא – פטור ומותר. בסיפא – פטור ואסור.
 (2) פטור ואסור.
 (עמ' 154 – 155)
- ג.** הכנת מזון – הזורע, החורש, הקוצר, המעמר, הדש, הזורה, הבורר, הטוחן, המרקד, הלש והאופה.
 עשיית בגד – הגוזז, המלבן, המנפץ, הצובע, הטווה, המיסך, העושה בתי נירין, האורג, הפוצע, הקושר, המתיר, התופר והקורע על מנת לתפור.
 עיבוד עור – הצד, השוחט, המפשיט את העור, המולח את העור, המעבד את העור, המוחק את העור, המחתיך את העור.
 [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שתי דוגמאות של אבות או תולדות מכל אחת משתי הקבוצות שבחרו.]
 (עמ' 157 – 159)

6. מועדים – ראש השנה

- א.** – קול השופר מעורר את האדם לבקש סליחה ורחמים מה' על חטאיו.
 – הקול השבור של השופר מזכיר לאדם שעליו לשבור את יצרו הרע.
 – קול השופר מבטא את הבכי והגניחה של האדם שסיים את תפילתו המילולית והוא מבין שבתפילתו לא הספיק לומר אפילו מעט ממה שרצה לומר.
 [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב טעם אחד.]
 (עמ' 177)
- ב.** דעת תנא קמא – בתפילת מוסף של ראש השנה אומרים לכל הפחות עשרה פסוקים של מלכויות, עשרה פסוקים של זיכרונות ועשרה פסוקים של שופרות.
 דעת רבי יוחנן בן נורי – אם אמר שלושה פסוקים של מלכויות, שלושה פסוקים של זיכרונות ושלושה פסוקים של שופרות – בכל אחד מן הסדרים פסוק מן התורה, פסוק מן הנביאים ופסוק מן הכתובים – יצא ידי חובה.
 (עמ' 181)
- ג.** (1) מציאות ה', ההשגחה לשכר ועונש, ותורה מן השמיים.
 (2) מלכויות – מציאות ה'. זיכרונות – ההשגחה לשכר ועונש. שופרות – תורה מן השמיים.
 (עמ' 182)

7. מועדים – פסח

- א.** בית שמאי: קודם מברך על היום [מקדש ישראל והזמנים] ואחר כך מברך על היין [בורא פרי הגפן].
הטעם: קדושת היום היא שגורמת לקידוש על יין. אין: קדושת היום קודמת בזמן לקידוש על יין.
בית הלל: קודם מברך על היין [בורא פרי הגפן] ואחר כך מברך על היום [מקדש ישראל והזמנים].
הטעם: ללא יין אין אומרים קידוש היום [לקבל]: ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה, תדיר ושאינו תדיר – תדיר קודם].
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב דעה אחת ולהסביר טעם אחד לדעה זו].
(עמ' 213–214)
- ב.** (1) פסח, מצה ומרור.
(2) פסח – על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים.
מצה – על שום שנגאלו אבותינו במצרים [בחיפזון, ולא הספיק בצקם להחמיץ].
מרור – על שום שמיררו המצרים את חיי אבותינו במצרים.
(עמ' 222)
- ג.** (1) להראות.
(2) הסבה דרך חירות ושתיית ארבע כוסות יין.
[למעריכים: על התלמידים לכתוב דוגמה אחת. לקבל דוגמאות מתאימות נוספות].
(עמ' 222–224)

8. קטע שלא נלמד

- א.** הדין: "אין רשאים לְחַלֵּק".
הטעם לדין: כיוון שכאשר אכלו ביחד נתחייבו בזימון.
- ב.** (1) המקרה: חמישה אנשים שאכלו ביחד.
(2) הדין: חייבים לזמן יחד ואינם רשאים להתחלק, ששלושה מהם יזמנו לעצמם והשאר יברכו בלא זימון.
- ג.** (1) כי גם כאשר הם נחלקים לשתי קבוצות שבכל אחת יש שלושה אנשים – לכל אחת מן הקבוצות יש זימון.
(2) הדין: "וְעִשְׂרָה" אינן נחלקין עד שיהיו עשרים".
הטעם לדין: אם שלושה עשר אנשים מתחלקים לקבוצות – יהיו כאלה שלא יוכלו להזכיר את שם ה' בזימון.

9. יסודות תורה שבעל פה

- א.** (1) "משנה תורה", "ארבעה טורים", "שולחן ערוך" (עמ' 27–28).
[למעריכים: על התלמידים לכתוב שמות של שני ספרי פסיקה. לקבל תשובות מתאימות נוספות].
(2) תקופת הגאונים.
סידור רב עמרם גאון, סידור רב סעדיה גאון, שאילתות דרב אחאי גאון, איגרת רב שרירא גאון.
[למעריכים: על התלמידים לכתוב שם של חיבור תורני אחד. לקבל תשובות מתאימות נוספות].
(עמ' 23–24)
(3) תקופת האחרונים.
"שולחן ערוך הרב", "שתילי זיתים", "קיצור שולחן ערוך", "בן איש חי".
[למעריכים: על התלמידים לכתוב שם של חיבור תורני אחד. לקבל תשובות מתאימות נוספות].
(עמ' 29–30)
- ב.** (1) חיטים ופשתן הם חומרים שאינם ראויים לשימוש כמו שהם (חומרי גלם), והם זקוקים לעיבוד כדי שיהיה אפשר להשתמש בהם.
(2) התורה שבכתב היא כמו חומר גלם והיא זקוקה לעיבוד של התורה שבעל פה.
התורה שבעל פה ניתנה כדי להוסיף פירוט והרחבה לתורה שבכתב. אין: כדי לפתח ולשכלל את התורה שבכתב.
אין: כדי להסביר את התורה שבכתב. [בכל מקרה התורה שבעל פה חייבת להיות נאמנה למקור, לתורה שבכתב].

פרק שני

10. בין אדם לחברו

- א.** (1) מצוות "ואהבת לרעך כמוך" היא כלל גדול בתורה כי הרבה ממצוות התורה תלויות בה.
 (2) כאשר אדם אוהב את הבריות ורוצה בטובתם בוודאי שלא ירצה לגרום להם נזק. א: כמו שאדם לא רוצה שיזיקו לו בגופו או בממונו כך עליו לנהוג ביחס לחברו.
 (עמ' 234)
- ב.** (1) ביום חול – הרץ חייב כי הוא חרג מההתנהלות המקובלת ברשות הרבים.
 (2) בערב שבת בין השמשות – שניהם פטורים כי בערב שבת בין השמשות גם ריצה היא שימוש סביר ברשות הרבים. א: מותר לרוץ בערב שבת לצורך מצווה.
 (עמ' 243–244)

11. כבודו של אדם

- א.** (1) עשה עצמך קל וזריז כלפי אדם גדול וזקן, לשרתו ולעשות רצונו. "ראש" = אדם גדול וזקן.
 (2) התנהג בנחת ובמתינות כלפי אדם צעיר. "תשחורת" = אדם צעיר כי שערותיו שחורות.
 (עמ' 264)
- ב.** האדמו"ר מלובביץ' שולל התנהגות שבה אדם מתייחס בביטול ובענווה כלפי אדם אחר רק כלפי חוץ, אבל בליבו פנימה הוא חושב שהוא גדול ממנו.
 ההתנהגות הרצויה היא שהענווה והביטול יהיו פנימיות.
 (שם)

12. ארץ-ישראל

- א.** העומר – הבאת התבואה [הראשונה מן השעורים לבית המקדש] בט"ז בניסן כדי להתיר את התבואה החדשה.
 הביכורים – הבאת הפירות הראשונים משבעת המינים לבית המקדש.
 (עמ' 273)
- ב.** (1) חיטים, שעורים, כוסמין, שיבולת שועל, שיפון.
 [הערה למעריכים: על התלמידים לציין שני דברים.]
- (2) I. רבי ישמעאל למד שהחיוב בחלה הוא רק למינים שהם חמץ בפסח. א: שמהם מכינים מצה בפסח.
 II. גם בנוגע לחלה וגם בנוגע לפסח כתובה בתורה המילה "לחם", ורבי ישמעאל למד שהלחם בנוגע לחלה הוא כמו הלחם בנוגע למצה וחמץ.
 (עמ' 282–283)